

játékok, bábok stb.). Telepíthető KRESZ-konténereket és a gyakorláshoz szükséges kerékpárokat biztosítanak. 50 intézményben 1988-tól megszervezték a kísérleti oktatást, nevelést. A törvény végrehajtási utasításának megfelelően a közlekedésre nevelés-or-
szágos programjának indítását 1994-től kívánják egységesen bevezetni.

Annak érdekében, hogy a sokoldalúan megalapozott és kidolgozott terv ne jusson elődjei sorsára, már harmadik éve végezzük a felkészítő folyamatot főiskolánkon. Valamennyi hallgató órarendi keretben félelven át heti egy órában (háromfokozatú gyakorlati jegy minősítéssel) készül az újszerű feladatok ellátására.

IRODALOM

A beállítódás pedagógiájának időszerű kérdései., Acta Pedagogica Debrecina 58. Szerk. Kelemen László. Debrecen, 1973. 90 l.

A beállítódás pszichológiája., Szerk. Molnár István. Bp. 1971. Akadémiai Kiadó. 406 l.

F. Várkonyi Zsuzsa: Tájékozottság és kompetencia., Bp. 1978. Akadémiai Kiadó. 127 l. 1988. I. tv. A közúti közlekedésről.

30/1988. (IV. 21.) MT r. A közúti közlekedésről szóló 1988. évi I. törvény végrehajtásáról.

CSERNÉ ADERMANN GIZELLA

Janus Pannonius Tudományegyetem

Pécs

Gondolatok a szak módszertani oktatás helyéről a tanárképzésben

A tanárképzés területén az utóbbi időben számos változás, átalakulás következett be, s ezek szükségessé teszik az eddigi szervezeti keretek újragondolását egyes részterületeken is. Néhány olyan fejleményt említenék csak, mint például a főiskolák törekvése az egyetemi szinthez való közeledésre, a tanárképzés felvételének választhatóvá tétele az egyetemeken a korábbi tipikus tanári szakokon is, vagy az oktatás szervezésben a hallgatók számára nagy önállóságot biztosító, de a hagyományos szervezési kereteket alapjaiban megváltoztató tanegységrendszer. Egyes intézmények már tapasztalatokkal is rendelkeznek az átalakulás folyamatáról, mások még előtte állnak. A cikk írója olyan egyetemen dolgozik, amely az utóbbi évtizedben járta be azt az utat, amit más főiskolák talán gyorsabban fognak megtenni. A Pécsi Tanárképző Főiskola első nagy átalakulását JPTE Tanárképző Karára egyúttal egyetemi szintű tanári diploma kiadására jogosult intézménnyé válása jelentette. Az „egységes” tanárképzés (általános és középiskolai tanításra egyaránt jogosító diploma) mint kezdeti fő funkció mellett azonban egyre több olyan igény jelentkezett, amely az egyetemhez kötődött, de nem feltétlenül volt kapcsolatban a tanárképzéssel. A sokféle érdeket, a főiskolai jelleget struktúrájában tovább őrző karon már igen nehéz volt összeegyeztetni, ezért célszerűnek tűnt a hagyományos egyetem mintájára két kar, a Bölcsészettudományi Kar és a Természettudományi Kar megalakítása. A tanárképzés szempontjából a legnagyobb változást az jelentette, hogy míg korábban az intézmény fő profilja a jövőben pedagógusok felkészítése volt, az új szervezeti keretek között természetesen más szakterületek is teret kaptak és kapnak az egyetemi oktatásban. Szükségszerű következménye az átalakulásnak a szaktudományi területek erősödése, a kutatómunka felértékelődése stb. Ezek a jelen-

ségek is hozzájárulnak ahhoz, hogy érdemesnek tartom újragondolni a szakmódszertan-
oktatás helyét és szerepét az egyetemi keretek között.

A tanárképző főiskolákon bizonyára fel sem merül a fenti probléma, hiszen ha megjelennek is nem kifejezetten tanári szakok, a tanszékek jó részének alapfeladata továbbra is a pedagógusképzés marad. Bár a módszertan oktatóinak helyzete ott sem könnyű, ha például tudományos fokozatszerzésre szeretnének vállalkozni, nehéz eldönteni, hogy munkájukat a szaktudomány vagy neveléstudomány szakértői hivatottak-e elbírálni. Az egyetemen a helyzetet az is bonyolítja, hogy a tanárképzés felvételének választhatóvá tételével párhuzamosan a szakképzés és a tanárképzés fokozatosan szervezetileg is kettéválik, így óhatatlanul felmerül a kérdés: hol a szakmódszertan-oktatás és oktató helye, hiszen ezek a kurzusok a tanári diploma megszerzésének feltételeként vannak előírva.

A problémát felismerve az elmúlt év végén (a BTK és TTK megalakulását megelőzően) néhány kolléga segítségével feltérképeztük a tanszékek vezetőinek véleményét. Az eszmecsereik során az alábbi tipikus álláspontok rajzolódtak ki:

– A szakmódszertan-oktatás bázisa maradjon továbbra is a szaktanszék, mivel – elsősorban természettudományos területeken – ott adott a megfelelő tárgyi felszerelés, labor stb. Van olyan bölcsész tanszék is, ahol a tanításmódszertani kutatásoknak és oktatásnak nagy hagyománya van, természetesen ők is a korábbi rendszert tartják megfelelőnek.

– A másik csoportba azok a vélemények sorolhatók, amelyek szerint a szakmódszertani kurzus a tanárképzési program része, ezért az oktató vagy foglalkozik diszciplináris kutatással, és vezet szaktárgyi kurzusokat is, vagy tartozzon a tanárképzésért felelős szervezeti egységhez.

– A harmadik álláspont képviselői ugyancsak arra törekszenek, hogy a tanszék profilját „megtisztítsák”, de megoldásként a módszertan-oktatásnak a gyakorlóiskolákba való telepítését javasolják, mégpedig a tanítási gyakorlatokkal párhuzamosan. A módszertant e vélemény szerint a szakvezetőknek kell oktatniuk.

A fenti megállapításokhoz feltétlenül kell néhány kiegészítő megjegyzést fűzni.

Az első álláspont képviselői abban gondolkodnak, hogy hosszú távon a tanárképzés marad az egység fő profilja, itt tehát kölcsönös problémák nem jelentkeznek. Másrészt egyes területeken, főleg a kísérletes tárgyaknál, nem lehet megengedni azt a kockázatot, hogy a módszertanilag fel nem készített kezdő tanár esetleg baleseteket idéz elő az iskolában.

A második és a harmadik vélemény típus nem független attól az állásponttól, amit neves egyetemi oktatók is képviselnek, hogy senkit nem lehet vagy nem szükséges megtanítani a tanításra, mindenki saját tapasztalatából fogja megérteni, hogy melyek a leghatásosabb módszerek az adott tantárgy tanításakor.

Ugyanakkor azt is el kell mondani, hogy néhány tanszéknek módjában sem áll a második vagy a harmadik álláspontot támogatni – ha elvileg egyet is ért vele –, mivel az oktatói létszám olyan alacsony, hogy a módszertant nem erre specializálódott szakember tanítja, hanem az, akinek személyes élettörténete során megadatott, hogy középiskolai tanítási gyakorlatot is szerezzen.

Külön szólni kell a szakmódszertan gyakorlóhelyen való oktatása mellett érvelők véleményéről. Itt nem elvi konstrukciókról beszélnek a kollégák, hanem egy kísérletről, amely néhány évig folyt az egyetemi képzés indulásának első időszakában. A kísérlet lényege abban állt, hogy vállalkozó szakvezetőket és potenciális külső szakvezetőket egy továbbképzés jellegű tanfolyamon készített fel a szóban forgó tanszék elsősorban arra, hogy ismerjék a jelenlegi egyetemi képzés tartalmát. Ezek után a szakvezetőknél

a hozzájuk gyakorlásra beosztott hallgatók foglalkozásait úgy kellett megszervezniük, hogy abban helye legyen a konkrét felkészülés segítésén kívül az adott tárgyra vonatkozó általános módszertani problémák megtárgyalásának is. Az oktatásnak ez a módja azonban elég sok gondot hozott felszínre. Az állandóan szorító időkeretek és legtöbb helyen a szűkös tárgyi feltételek a szervezést is megnehezítették, nem beszélve arról, hogy az első hetekben a módszertanban teljesen járatlan tanárjelöltek álltak az osztályok elé. A módszertan-oktatásnak ezt a formáját nem szívesen vállalják a legérdekeltebbek, az iskolák.

A fentiekben csupán a szakmódszertan oktatásával kapcsolatos szervezeti keretekről szóltam, de a probléma feltárásával nem kerülhetők meg a tartalmi kérdések sem. Alapvetően fontosnak tartom a tanárképzés kimeneti szempontjából a pedagógia-pszichológia és a szakmódszertan, illetve szakmódszertanok kurzusainak összehangolását. Aligha vitatható, hogy a szemléletmód, az alapfogalmak használata stb. egyeztetésre szorul, ehhez viszont a nagyon széttagolt rendszer különböző pontjain elhelyezkedő kollégák összehozása szükséges.

Hasonló helyzettel találkozunk a gyakorlati képzés irányításában, a gyakorlóhelyekkel való kapcsolattartás területén is. Mivel a gyakorlati képzés tanszéki feladatait mindenütt a metodikus látja el, és ő a gyakorlóiskolákkal való együttműködés „bázisa”, munkájuk összehangolása ezen a területen is kívánatos.

Nem szóltunk még a bevezetőben említett tanegység-rendszeren alapuló oktatás-szervezésről. Intézményünkben éppúgy, mint másutt, ahol a fenti rendszert bevezették, meghatározott számú tanegység teljesítése szükséges egy-egy szak elvégzéséhez. Jelen pillanatban nem lenne értelme számokról beszélni, hiszen ezek egyelőre „intézmény-specifikusak”. Tanári diplomát is meghatározott számú tanegység teljesítése (és a megfelelő vizsgák letétele) után kaphat a jelölt. A tanárképzési kurzusok sorába felvettük a szakmódszertani órákat is, mégpedig a legtöbb tanszék által felkínált egy félév heti 2 órás kerettel számolva, vagyis a tanárképzési programban 2 tanegység módszertant kell teljesíteni szakonként. Ezzel nem zárjuk ki annak lehetőségét, hogy a szaktanszékek további módszertani kurzusokat hirdessenek, és a hallgatók ezeket felvegyék, de ezek tanegységértéke a szakképzésben számoltatik el. A szóban forgó oktatásszervezési mód meglehetősen nagy szabadságot ad a hallgatóknak tanulmányaik sorrendjének meghatározásában, de létezhet a kurzusok között racionálisan indokolható kényszerrendezés.

A szakmódszertan tipikusan azon tárgyak közé tartozik, amit nem lenne értelme pl. a tanulmányok legelején felvenni, hiszen a hallgató sem szakmai, sem pedagógiai-pszichológiai alapokkal nem rendelkezik, de lehetőleg fel kell venni a tanítási gyakorlat előtt. A felvétel feltételeivel kapcsolatos álláspontot minden, a tanárképzésben közreműködő érdekelt képviselő véleményét figyelembe véve érdemes kialakítani.

Az előzőekben láttuk, hogy a szakmódszertan-oktatás és oktató sok szempont miatt kötődik egy adott szaktanszékhez (és még nem is szóltunk annak lehetőségéről, hogy a legújabb tudományos eredmények ismerete nélkül nem lesz hiteles az oktatás), ugyanakkor szükség van arra, hogy összhangot találjon a pedagógiai-pszichológiai kurzusokkal és a gyakorlati képzéssel. Nem javasolnánk tehát, hogy váljon le eddigi helyéről, és csatlakozzék formálisan is a tanárképzés szervezeti kereteihez. Ugyanakkor azokra az egységekre, amelyek nem óhajtanak a képzés ezen területével foglalkozni, nem lenne célszerű rákényszeríteni a feladatot. Véleményem szerint tehát szükség lenne egy olyan centrumra, amely felvállalhatja a fent említett kérdések megoldását. Az elnevezésén és státuszán lehet vitatkozni, de valószínű a tanszéki státusz az, ami a leginkább kívánatos. Ennek az egységnek, amit nevezünk Módszertani Tanszéknek, a következő feladatokat kell felvállalnia:

– Alkalmat és lehetőséget ad a különböző tanszékhez tartozó szakmódszertani

oktatóknak arra, hogy folyamatosan tájékozódjanak a pedagógiai-pszichológiai kurzusok tartalmairól; tapasztalatcseréket, továbbképzéseket szervez.

– Biztosítja a gyakorlólhelyekkel való folyamatos konzultációt, a gyakorlati képzés tapasztalatainak visszacsatolását a szakképzéshez és a metodika oktatásához.

– Ösztönzi és támogatja a szakmódszertani kutatásokat pályázatokkal, tanácskozással, konferenciák rendezésével.

– Az egységnek fel kell vállalnia a módszertanoktatás megszervezését olyan területen, ahol a szaktanszék ezt nem kívánja megtenni. A gyakorlati megoldásnak két útja lehetséges: Ha van az adott tanszéken módszertanoktató, de úgy ítélik meg, hogy helye a tanárképző egységben lenne, számára adott a Módszertani Tanszék mint bázis. Ha nincs is ilyen oktató, vagy esetleg a metodikus nyugdíjbavonulása után más profillal rendelkező kollégával töltik be az állást, a Módszertani Tanszék óraadók segítségével meghirdeti a szakmódszertani kurzust. Ez egyúttal jó lehetőség a legkiválóbb gyakorlóiskolai szakvezetők számára arra hogy alkalmanként bekapcsolódjanak a felsőoktatásba.

– A Módszertani Tanszék részt vállal a gyakorlati képzés elvi irányításában a követelmények kidolgozásától a hatékonyság elemzéséig.

Munkámban nem vállalkozhattam arra, hogy a szakmódszertan oktatásával kapcsolatos teljes problémakört feltárjam; és nem is a megoldást, hanem csak egy lehetséges megoldási modellt kívántam felvázolni. Írásomban szándékosan elkerültem néhány elméleti kérdést, így nem elmélkedtem azon, hogy mit jelent a szakmódszertan-oktatás, szakmódszertanról vagy tantárgypedagógiáról beszéljünk-e, és szükség van-e egyáltalán szakmódszertan-oktatásra. Ez utóbbi kérdésre, úgy gondolom, a magam szemszögéből a fent leírtakkal választ adtam.

KESZTYŰSNÉ DR. DOBOS KATALIN

Juhász Gyula Tanárképző Főiskola
Szeged

A háztartásökonómia oktatásának előkészítése főiskolánkon

Az ország minden részén oktatók, pedagógusok és még sokan mások próbálják a tanítás anyagát és módszereit korszerűsíteni, a kor követelményeinek megfelelővé tenni. A Technika az a tantárgy, melynek különösen alkalmazkodni kell a rohamosan fejlődő, változó kor követelményeihez és a NAT által kilátásba helyezett igényekhez. A társadalmi rendszerváltást követő iskolarendszer-váltási kísérletek során elemi erővel tört fel az igény arra, hogy a Technika tantárgyat is új tartalommal töltsék meg. A háztartás-gazdálkodás témaköreinek oktatását a családok és maguk a gyermekek is éppúgy igénylik, mint az iskolák és maga a társadalom.

A JGYTF Technika Tanszékén is a tanárképzés korszerűsítése érdekében végzett kutatómunka: adatgyűjtés, feladatmeghatározás és a konkrét tartalom kimunkálása igen fontos feladat. Így a tanszék a technika szakos hallgatóinak képzése során lehetőséget szeretne biztosítani arra, hogy III. és IV. évben *Háztartásökonómia*-val is foglalkozhassanak.

A *háztartásökonómiai képzés célja*, hogy hallgatóink olyan elméleti és gyakorlati ismeretekre, magatartásformákra tegyenek szert, mely képessé teszi őket az Életvitel-család-háztartás oktatásba való bekapcsolódásra. A jól felkészült pedagógusok az érdeklődő ifjúsággal megszerethetik a mindennapi háztartási tevékenységet, s a tuda-